

Współczesna Gospodarka

Contemporary Economy
Electronic Scientific Journal
www.wspolczesnagospodarka.pl

Vol. 9 Issue 1 (2018) 79-97
ISSN 2082-677X
DOI [10.26881/wg.2018.1.07](https://doi.org/10.26881/wg.2018.1.07)

SKUTECZNOŚĆ MECHANIZMU KONKURENCJI NA RYNKU USŁUG TELEKOMUNIKACYJNYCH W POLSCE

Wojciech Błaszowski, Henryk Ćwikliński

Streszczenie

Cel. W artykule podjęta została tematyka liberalizacji rynku telekomunikacyjnego w Polsce i jej wpływ na ceny usług w tym obszarze. Autorzy dowodzą, iż sam postęp technologiczny w zakresie telekomunikacji w Polsce nie wpłynął wyraźnie na obniżkę cen.

Metoda. W ramach badania wskazanego problemu posłużono się analizą danych statystycznych oraz zastosowano metodę porównawczą, obejmującą zjawiska zachodzące na rynkach telekomunikacyjnych w Polsce i innych krajach.

Wyniki. Z wyraźnym spadkiem taryf mieliśmy do czynienia dopiero po uwolnieniu rynku i wprowadzeniu zasad konkurencji. W krajach, w których operator publiczny szybciej tracił swoją uprzywilejowaną pozycję, zdecydowanie wcześniej następował spadek cen usług telefonicznych.

Słowa kluczowe: liberalizacja, prywatyzacja, deregulacja.

Klasyfikacja JEL: D42, L12, L43.

Wstęp

Jeszcze w latach osiemdziesiątych poprzedniego stulecia dość powszechny był pogląd, że z punktu widzenia społecznego dobrobytu, rynek telekomunikacyjny powinien być obszarem, w którym państwo posiada monopol. Opinia taka uzasadniana była tym, iż z uwagi na specyfikę usług telekomunikacyjnych, działalność w tym zakresie wiąże się z koniecznością ponoszenia wysokich kosztów stałych w związku z rozwojem infrastruktury sieciowej. By osiągać zyski, niezbędna wydawała się zatem duża skala działalności po to, żeby uzyskiwane przychody mogły pokryć wysokie nakłady inwestycyjne¹. Wymagania te spełniać mogli jedynie

¹ A. Plachecki, Rozwój rynku telekomunikacyjnego w Polsce a rozliczenia międzyoperatorskie, materiały konferencyjne „Międzynarodowe i polskie doświadczenia w zakresie połączeń międzyoperatorskich”, Instytut Łączności, Warszawa 1999.

operatorzy dużych sieci, którym monopolistyczną pozycję na rynku zapewniały określone regulacje prawne. Pierwotnie więc, niemalże we wszystkich państwach operatorami były krajowe podmioty publiczne.

Później jednak, coraz częściej spotkać można było się z podejściem, iż prawdziwym powodem utrzymywania monopolu publicznego operatora w zakresie telekomunikacji była obawa przed utratą bieżących wpływów do budżetu państwa. W wielu krajach, szczególnie zachodnich (Stany Zjednoczone, UE 15), przed decydentami pojawił się problem wyboru ekonomicznego: czy przyjąć wariant korzyści długookresowych, który wiązał się z wprowadzaniem zasad konkurencji, służącej rozwojowi usług, czy też uznać, iż zapewnienie bieżących wpływów do budżetu stanowi wartość nadrzędną².

Z czasem w poszczególnych krajach coraz powszechniejsza stawała się opinia, iż liberalizacja rynku telekomunikacyjnego przyniesie więcej korzyści niż strat. Już na początku XXI wieku okazało się, że uwolniony rynek telekomunikacyjny stanowi podstawowy czynnik wzrostu globalnej gospodarki. Jest on niezwykle skutecznym stymulatorem, zarówno na płaszczyźnie mikro, jak i makroekonomicznej³.

1. Proces wprowadzania mechanizmu rynkowego na światowych rynkach telekomunikacyjnych i w Polsce

W Stanach Zjednoczonych pierwsze poważne zmiany w polityce państwa odnoszącej się do obszaru telekomunikacyjnego nastąpiły już w latach osiemdziesiątych XX wieku. Niemalże w tym samym czasie liberalizacja objęła rynek usług telekomunikacyjnych niektórych krajów zachodnioeuropejskich takich, jak: Finlandia, Szwecja czy Wielka Brytania. Należy jednak zauważyć, iż procesy demonopolizacji rynku napotykały na wiele trudności. Główny opór stanowili związkowi reprezentanci operatorów telekomunikacyjnych, którzy przywykli do braku konkurencji i korzyści wynikających z pozycji monopolistycznej państwowego giganta.

Polityka w zakresie rynku telekomunikacyjnego w krajach Unii Europejskiej zmierzała sukcesywnie do:

- liberalizacji zmonopolizowanych rynków w poszczególnych państwach członkowskich,
- otwarcia się na prywatnych inwestorów w obszarze zarówno usług, jaki i infrastruktury,
- standaryzacji i harmonizacji warunków funkcjonowania operatorów telekomunikacyjnych na poszczególnych rynkach państw członkowskich,
- likwidacji barier ograniczających prowadzenie działalności na terenie Unii Europejskiej,
- ujednoczenia reguł konkurencji, zarówno w poszczególnych krajach, jak i na wspólnotowym rynku.

Celem tych działań było:

- podniesienie stopnia konkurencyjności całej gospodarki UE,
- stymulowanie procesu wdrażania innowacji,
- podniesienie poziomu efektywności ekonomicznej w obszarze telekomunikacji publicznej,
- polepszenie jakości realizowanych usług telekomunikacyjnych i wzbogacenie oferty w tym zakresie.

Do ostatecznej likwidacji państwowego monopolu i pełnego otwarcia rynku usług telekomunikacyjnych w krajach Unii Europejskiej doszło 1 stycznia 1998 roku⁴. Uwolnienie rynku przyniosło efekt w postaci niższych cen, a także doprowadziło do zwiększenia dostępności i różnorodności usług⁵. Gdy w wyniku liberalizacji rynku, operatorzy państwowi

² Ibidem.

³ P. Szkudlarek, Rynek usług telekomunikacyjnych w Polsce w kontekście budowy potencjału gospodarczego, „Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach” 2016, nr 286.

⁴ F. Kamiński, Powszechna usługa telekomunikacyjna w UE i w Polsce, „Telekomunikacja i Techniki informacyjne” 2003, nr 1/2, s. 4.

⁵ B. Ciesielski, Wpływ integracji z Unią Europejską na rozwój konkurencji w polskim sektorze usług telekomunikacyjnych, „Zarządzanie Zmianami – Zeszyty naukowe Wyższej Szkoły Zarządzania w Warszawie” 2011, nr 3, s. 24.

utracili wyłączność na realizację usług telekomunikacyjnych, świadczenie usług głosowych, będące wcześniej kluczowym źródłem przychodów, stało się niewystarczające. Pojawiać zaczęło się coraz większe zapotrzebowanie na usługi inteligentne, szerokopasmowe a także na transmisje danych. Nowe realia rynkowe wymusiły na operatorach telekomunikacyjnych działania dostosowawcze, modernizację sieci i wzbogacenie oferty, tak by coraz skuteczniej odpowiadała na zmieniające się oczekiwania klientów⁶.

Rynek telekomunikacyjny w Polsce po roku 1990 również zaczął ulegać stopniowej demonopolizacji i liberalizacji. Początkiem tych procesów była komercjalizacja publicznego przedsiębiorstwa. Telekomunikacja Polska S.A. rozpoczęła swoje funkcjonowanie w postaci spółki kapitałowej 1 stycznia 1992 roku. Do powstania telekomunikacyjnego operatora narodowego doszło poprzez odłączenie się części przedsiębiorstwa Polska Poczta Telegraf i Telefon i jej komercjalizację (przekształcenie w spółkę akcyjną). Duża partia majątku, którą otrzymał operator telekomunikacyjny, dała mu szansę rozwoju. Liberalizacja rynku z czasem wymusiła gruntowne procesy restrukturyzacyjne w firmie oraz jej zmiany własnościowe⁷. IPO (Initial Public Offering – pierwsze notowanie) spółki na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie miało miejsce w 1998 roku. W 2000 roku TP S.A. pozyskała partnera strategicznego w postaci konsorcjum France Telecom, które nabyło 35 procent akcji⁸. W lipcu 2000 roku sejm RP uchwalił nowe prawo telekomunikacyjne, które zaczęło obowiązywać od 1 stycznia 2001 roku. Prawo to liberalizowało obszar telekomunikacyjny w Polsce, znacznie ułatwiając wejście na rynek. Ustawa likwidowała obowiązek uzyskania koncesji i zastąpiła ją zezwoleniem lub jedynie rejestracją działalności. Niemalże całkowicie zniesiono również ograniczenia struktury kapitałowej podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego⁹.

Pomimo ustanowienia coraz bardziej liberalnych zasad, likwidujących monopol, a wprowadzających reguły konkurencji, struktura rynku telekomunikacyjnego w Polsce zmieniała się dosyć powolnie. W zakresie telefonii stacjonarnej i Internetu jeszcze przez kilka lat wyraźnie dominującą pozycję posiadała Telekomunikacja Polska. W obszarze telefonii mobilnej funkcjonował natomiast pewien rodzaj oligopolu, którego efektem był wysoki poziom cen połączeń i małe zróżnicowanie ofert. W 2004 r. – zaraz po wejściu do Unii Europejskiej – mieliśmy w Polsce 12,5 mln użytkowników telefonii stacjonarnej oraz 23 mln abonentów w obszarze telefonii mobilnej. Dane te czyniły z Polski outsidera w zakresie nasycenia rynku usługami telekomunikacyjnymi. Rok 2004 był jednakże, w sporej mierze, rokiem przełomu. W ramach adaptacji polskiego prawa do przepisów unijnych wprowadzono w Polsce, w tymże roku, pakiet rozwiązań stymulujących konkurencję, które wcześniej sprawdziły się w państwach najbardziej rozwiniętych. Dały one możliwości rozwoju polskiego sektora usług telekomunikacyjnych, otworzyły pole do współpracy operatorskiej, a także – stworzyły dostęp do infrastruktury telekomunikacyjnej. Nowe rozwiązania z roku na rok, coraz skuteczniej zapobiegały praktykom monopolistycznym ze strony operatorów dominujących i były zachętą dla podmiotów alternatywnych. Wdrożenie do polskiego systemu prawnego i gospodarczego całego pakietu dyrektyw europejskich przeobraziło polski rynek usług telekomunikacyjnych. Do najważniejszych rozwiązań pobudzających działania rynkowe zaliczyć można:

stworzenie mechanizmów kontroli rynków dokonywanych przez urząd antymonopolowy i regulacyjny (Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów oraz Urząd Kontroli Elektronicznej), co skutkowało znacznym ograniczeniem nieuczciwych praktyk ze strony podmiotów mających pozycję dominującą,

⁶ W. Borucki, K. Szarzec, Nowa struktura rynku telekomunikacyjnego – nowe podmioty, nowe zachowania, „Telekomunikacja i Techniki informacyjne” 2001, nr 3/4, s. 4.

⁷ A. Zieliński, Wpływ polityki regulacyjnej na rozwój rynku usług telekomunikacyjnych w Polsce, „Telekomunikacja i Techniki informacyjne” 2001, nr 3/4, s. 41.

⁸ Telekomunikacja Polska, Raport społecznej odpowiedzialności Telekomunikacja Polska 2005, Warszawa 2006.

⁹ Ustawa z dnia 21 lipca 2000 r. Prawo telekomunikacyjne. Dz.U. 2000 nr 73 poz. 852.

powstanie rynków hurtowych w zakresie dostępu telekomunikacyjnego, co stworzyło realną konkurencję w obszarze telefonii stacjonarnej, a także w zakresie dostępu do Internetu; dało to również możliwość rozpoczęcia działalności firmom nie dysponującym własną infrastrukturą w zakresie telefonii komórkowej,

utworzenie rynków usług detalicznych, chroniących konsumentów przed działaniami monopolistycznymi,

zagwarantowanie równego dostępu do danego operatora wszystkim końcowym użytkownikom innych operatorów poprzez wykorzystanie numeru dostępowego NDS i prefiksu,

udostępnienie częstotliwości operatorom radiowym spoza obszaru telefonii komórkowej, co skłoniło do wejścia na rynek telefonii komórkowej trzy nowe podmioty,

możliwość zachowania dotychczasowo numeru w przypadku zmiany operatora¹⁰.

Wprowadzone w 2004 roku, w wyniku implementacji prawa UE, reguły rynkowe objęły zatem wszystkie segmenty rynku telekomunikacyjnego. Zasady te pozwoliły ograniczyć działania monopolistyczne, których dopuszczała się wcześniej Telekomunikacja Polska S.A. Przyniosło to również efekt w postaci pojawienia się konkurencji pomiędzy poszczególnymi segmentami rynku telekomunikacyjnego, np. między telefonią stacjonarną i mobilną w zakresie usług głosowych.

Dynamika zmian na rynku telekomunikacyjnym w Polsce to niewątpliwie rezultat postępu w zakresie rozwiązań technicznych, niemniej jednak zmiana modelu tego rynku, również wydaje się mieć kluczowy wpływ na jego rozwój¹¹.

Wprowadzenie zasad konkurencji w obszarze telekomunikacji przynosiło każdego roku widoczne efekty. Na polskim rynku telekomunikacyjnym z każdym rokiem można było zaobserwować coraz większą dostępność usług, której towarzyszył systematyczny spadek cen. Wyraźnie występowała również coraz silniejsza tendencja do pakietyzacji ofert, która wiązała się z możliwością nabywania usług po niższej cenie.

Od lat dziewięćdziesiątych ubiegłego stulecia, w światowej telekomunikacji, mieliśmy do czynienia z niebywałym postępowaniem technologicznym. W opinii niektórych autorów to nowe rozwiązania techniczne były przyczyną tak ogromnego spadku cen usług telekomunikacyjnych. Studiując opracowania z tego zakresu można przeczytać między innymi, że „...ceny na produkty i usługi z roku na rok spadają i jest to spowodowane szybszym niż w innych dziedzinach rozwojem rozwiązań technologicznych...¹², ”czy też, że „w ostatnich dziesięcioleciach niebywale spadły ceny usług telekomunikacyjnych... ponieważ obniżeniu uległy – na niespotykaną wcześniej skalę – koszty przesyłu informacji...¹³”.

Powyższe opinie wydają się być uzasadnione i słuszne. Wpływ rozwoju technologicznego na koszt usług jest w obszarze telekomunikacji niezaprzeczalny, jednakże analizując dane z polskiego rynku usług telekomunikacyjnych, można wyciągnąć wniosek, iż kluczową przyczyną spadku cen było również uwolnienie mechanizmów rynkowych w tym obszarze. Parafrazując tę tezę stwierdzić można, że uruchomienie mechanizmu rynkowego i wprowadzenie zasad konkurencji przyczyniło się do zastosowania nowych technologii na polskim rynku telekomunikacyjnym, co spowodowało również spadek poziomu cen. Zauważa to K. Bobińska, pisząc, iż zabieganie o klientów jest dla przedsiębiorstw motywem do poszukiwania skuteczniejszych rozwiązań technicznych, poprawiających jakość usług i poszerzających ich wachlarz¹⁴. Należy zdecydowanie zgodzić się z opinią, iż rozwój

¹⁰ B. Ciesielski, Wpływ..., op. cit., s. 40-41.

¹¹ W. Borucki, K. Szarzec, Nowa..., op. cit., s. 6.

¹² M. Duszak, B. Bartoszevska, M. Foreniec, M. Olender, Tendencje zmian na polskim rynku technologii telekomunikacyjnych i informatycznych w roku 2006. Obraz rynku w porównaniu z wybranymi krajami UE, Instytut Łączności, Warszawa 2006, s. 3.

¹³ M. Mindur, Wpływ postępu technicznego i technologicznego oraz wydarzeń politycznych na rozwój gospodarki globalnej, „Logistyka” 2012, nr 3, s. 1625.

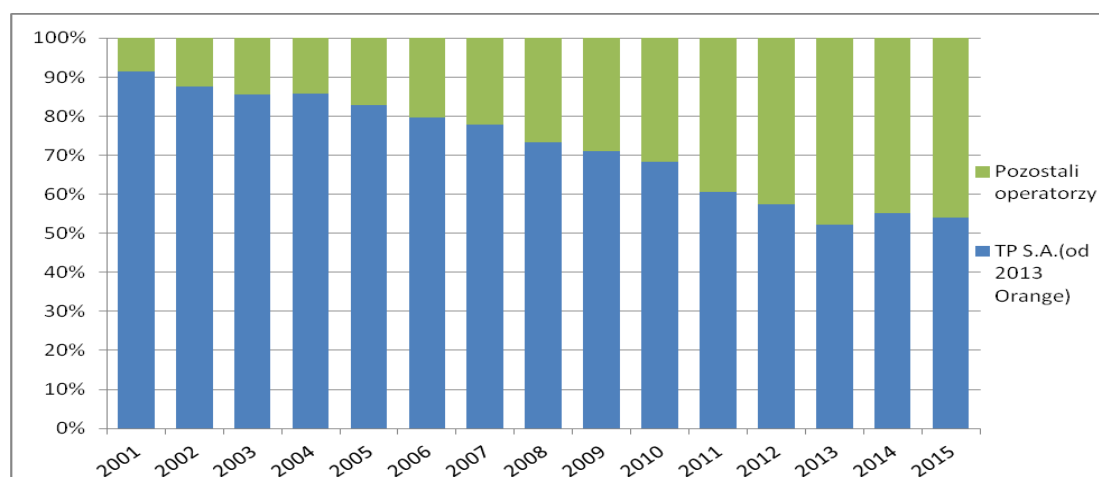
¹⁴ K. Bobińska, Możliwości realizacji usług użyteczności publicznej w procesie wdrażania konkurencji w sektorach infrastrukturalnych, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 2000, zeszyt 1, s. 109.

technologii i co za tym idzie – obniżenie kosztów produkcji usług – poważnie przyczynił się do obniżki cen usług telekomunikacyjnych. Konieczne jednak wydaje się uzupełnienie tego twierdzenia o informację, iż wyraźnie niższe ceny usług telekomunikacyjnych pojawiły się dopiero po liberalizacji rynku i odejściu od modelu monopolistycznego. Zatem sam rozwój technologiczny był elementem ważnym, acz nie wystarczającym, by osiągnąć satysfakcjonujący poziom atrakcyjności cenowej usług telekomunikacyjnych.

2. Efekty liberalizacji rynku telefonii stacjonarnej w Polsce

Spadek cen na rynku usług telekomunikacyjnych, towarzyszący procesowi liberalizacji, potwierdzają dane rynkowe.

Wykres 1. Udziały procentowe TP S.A. i operatorów alternatywnych na rynku telefonii stacjonarnej pod względem osiągniętych przychodów

Źródło: opracowanie własne na podstawie raportów UKE o stanie rynku telekomunikacyjnego z lat 2005-2015.

Jak wynika z wykresu 1, od uruchomienia procesu liberalizacji rynku telekomunikacyjnego, który rozpoczął się w 2001 roku, następowała stopniowa utrata udziałów rynkowych przez operatora publicznego na rzecz operatorów alternatywnych.

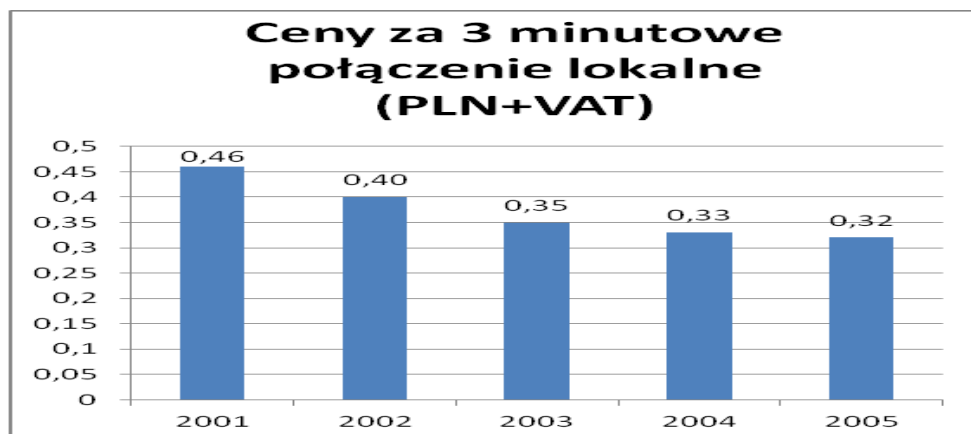
Do roku 2000 narodowy operator Telekomunikacja Polska S.A. miał zapewniony prawny monopol w zakresie połączeń międzynarodowych. W praktyce posiadał również monopol w obszarze rozmów międzymiastowych, a także – pozycję uprzywilejowaną w segmencie połączeń lokalnych, gdzie de facto był regulatorem taryf¹⁵.

Dokonanie precyzyjnego porównania cen usług w obszarze telefonii stacjonarnej w latach 2001–2015 stanowi pewien problem, gdyż w okresie tym zmienił się system naliczania opłat przez operatorów telekomunikacyjnych. Niemniej jednak można zauważyć, że zwiększająca się ilość działających na rynku operatorów telekomunikacyjnych skutkowałą wyraźnym spadkiem cen usług. Przez pierwsze lata analizowanego okresu przedsiębiorstwa telekomunikacyjne naliczały opłatę za samo przyłączenie telefonu do sieci, później jednak abonent mógł skorzystać z usługi podłączenia telefonu już za symboliczną wręcz stawkę promocyjną, aż ostatecznie operatorzy przestali pobierać za te świadczenie jakiegokolwiek opłaty. Wraz z upływem czasu, coraz bardziej powszechne stały się też usługi łączone tzw. „3 oferty w jednym” tj. telefon

¹⁵ J. Kubasik, Ewolucja taryf telefonicznych TP S.A. w latach 1992-99, Krajowe Sympozjum Telekomunikacji, Bydgoszcz 1999, s. 2.

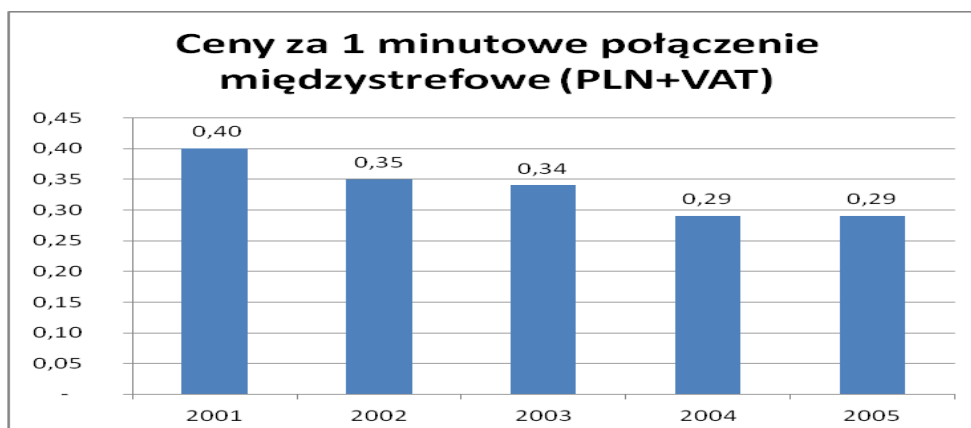
stacjonarny, Internet i telewizja lub również występujące w ramach jednej oferty dwie z trzech wyżej wymienionych usług.

Wykres 2. Ceny nominalne za rozmowy lokalne w Polsce w latach 2001–2005

Źródło: Prezes URTiP, Materiały z konferencji prasowej, Warszawa 4 stycznia 2006 r.

Wykres 3. Ceny nominalne za rozmowy międzystrefowe w Polsce w latach 2001–2005

Źródło: jak przy wykresie 2.

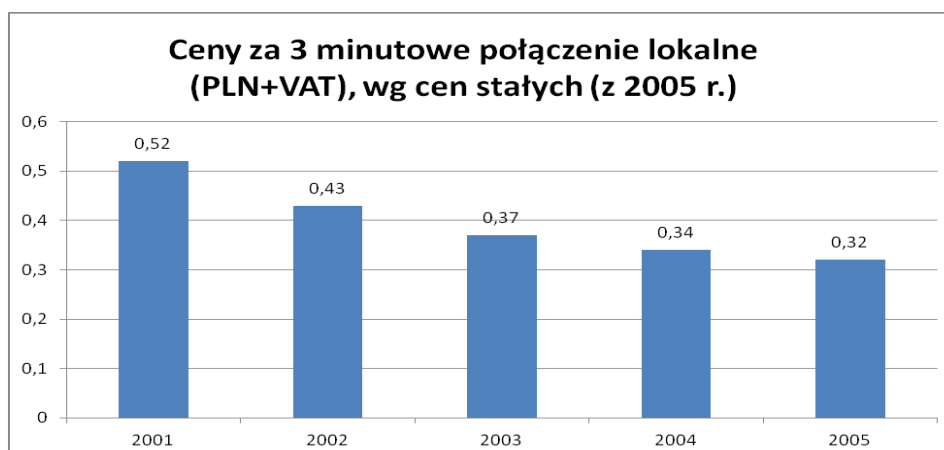
Jak wynika z wykresów 2 i 3, już od momentu uwolnienia rynku miał miejsce sukcesywny spadek poziomu taryf w obszarze telefonii stacjonarnej. Dotyczyło to nie tylko połączeń lokalnych, ale i międzystrefowych. Trzeba jednak zauważyć, iż w pierwszych latach funkcjonowania wolnego rynku spadek ten nie był tak wyraźny jak kilka lat później. Można to uzasadnić faktem, że jak zaznaczono wcześniej, w praktyce rynek telekomunikacyjny stał się w Polsce zdecydowanie bardziej konkurencyjny dopiero po roku 2004, a więc po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej, kiedy to zostały wprowadzone mechanizmy blokujące działania monopolistyczne.

Jak pokazuje wykres 2, uśrednione nominalne stawki za 3 minutowe połączenia lokalne w 2005 roku były niższe niż w 2001 roku o 14 groszy, co oznacza spadek o 30,43%. W przypadku połączeń międzystrefowych, zgodnie z wykresem 3, średnie ceny w tym czasie obniżyły się o 11 groszy, co stanowi spadek równy 27,5%.

Wykresy 4 i 5 przedstawiają spadek cen w wartościach realnych w pierwszych latach, dalece jeszcze niedoskonale zliberalizowanego rynku telekomunikacyjnego. W celu porównania stawek realnych, ceny nominalne w poszczególnych latach okresu 2001–2004

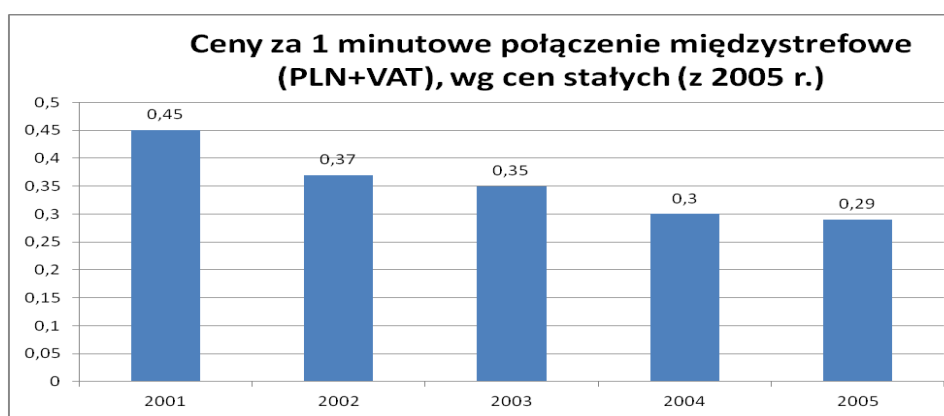
skorygowano o wskaźniki inflacji i przedstawiono w wartościach aktualnych dla roku 2005. Spadek cen realnych w okresie 2001–2005 był nieco wyraźniejszy niż – cen nominalnych. W przypadku połączeń lokalnych wyniósł on 38,5 %, natomiast w zakresie połączeń międzystrefowych – 35,5 %.

Wykres 4. Ceny realne za rozmowy lokalne w Polsce w latach 2001–2005

Źródło: opracowanie własne na podstawie raportu UKE o stanie rynku telekomunikacyjnego z 2005 roku.

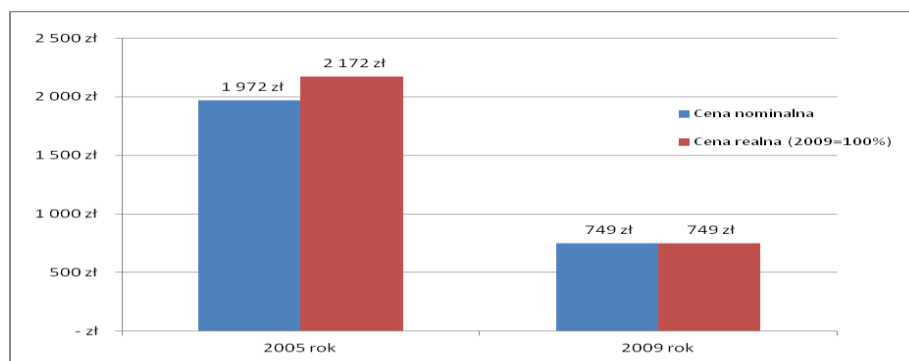
Wykres 5. Ceny realne za rozmowy międzystrefowe w Polsce w latach 2001–2005

Źródło: jak przy wykresie 4.

Wysokość opłat instalacyjnych, pierwotnie pobieranych przez dostawców w latach 2003–2005 kształtowała się praktycznie na tym samym poziomie i wynosiła od 122 zł w firmie Netia S.A. do 366 zł. u narodowego operatora. Jednakże, od 1 lutego 2005 r. Telefonía Dialog S.A. i od 1 kwietnia 2005 r. Netia S.A. oferowały promocyjne przyłączenie usługi już za 1,22 zł (z VAT).

Wykres 6. Porównanie koszyków cenowych na polskim rynku telekomunikacyjnym dla abonentów średnio rozmawiających (1.200 minut rocznie) w latach 2005 i 2009

Źródło: opracowanie własne na podstawie raportów UKE o stanie rynku telekomunikacyjnego z lat 2005 i 2009.

Po 2005 roku na polskim rynku telekomunikacyjnym miała miejsce dalsza obniżka cen w zakresie telefonii stacjonarnej i dzięki wdrożeniu prawa unijnego przybrała ona bardziej dynamiczny charakter. W okresie 2005–2009, odnotowano wyraźne spadki cen za minutę, które dotyczyły wszystkich rodzajów połączeń, zarówno lokalnych, jak też międzystrefowych i międzynarodowych. Wartość średnia koszyka cenowego w tym obszarze przedstawiona została na wykresie 6. Spadek cen nominalnych dotyczący abonentów o przeciętnym wskaźniku rozmów (1.200 minut w ciągu roku) wyniósł 62%. Realny spadek cen (uwzględniający wskaźnik inflacji) wyniósł 65,5%.

3. Funkcjonowanie modelu konkurencji na polskim rynku usług internetowych

Aktualnie Internet to medium najpowszechniej występujące w świadomości społecznej. Jest ono niezwykle intensywnie eksploatowane, nie tylko przez osoby pracujące w zawodach technicznych, ale także – przez pozostałych użytkowników, niemających silnego związku z tym obszarem. Skala rozpowszechnienia Internetu w naszej codzienności już dawno przybrała rozmiary przekraczające najśmielsze oczekiwania futurologów.

Liberalizacja rynku przyniosła również wyraźne efekty w zakresie cen za dostęp do Internetu. Za początek usług internetowych w Polsce można uznać 1999 rok. Pierwotnie usługa ta była oferowana wyłącznie przez narodowego operatora – Telekomunikację Polską S.A. W 2005 roku, w TP S.A. dokonana została cyfryzacja sieci telekomunikacyjnej, a operatorzy alternatywni w swojej ofercie, oprócz programów TV, lokowali także usługi w zakresie szerokopasmowego dostępu do Internetu. Usługi internetowe były również coraz intensywniej promowane przez operatorów telefonii ruchomej. Konsekwencją tego była utrata udziałów rynkowych przez narodowego operatora. W 2006 roku z usług internetowych operatorów alternatywnych na łączach Telekomunikacji Polskiej korzystało jedynie 59 klientów, a w roku 2009 było ich już ponad 440 tysięcy.

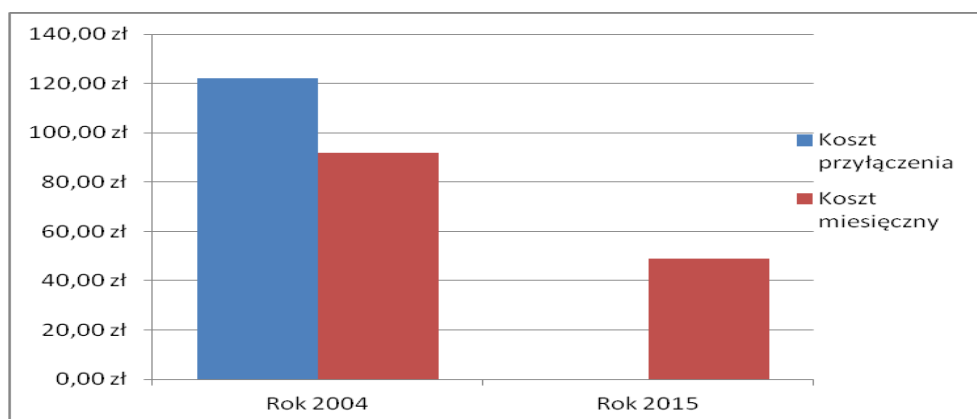
Z każdym rokiem coraz intensywniejsze działania podejmowały na rynku telekomunikacyjnym mniejsze firmy, które niejako wymuszały niższe stawki na większych operatorach. Udziały rynkowe Telekomunikacji Polskiej S.A. pod względem liczby abonentów Internetu w 2009 roku wynosiły już tylko 27%¹⁶. Spadkowi udziałów operatora zasiedziałego towarzyszyła, podobnie jak w przypadku telefonii stacjonarnej, coraz niższa cena usług. W

¹⁶ UKE, Rynek telekomunikacyjny w Polsce w latach 2005-2009, Warszawa 2010.

zakresie dostępu do Internetu o parametrach 1 Mbit/s ceny na polskim rynku w okresie 2005–2009 spadły: o 52% – w ofertach TP S.A. i Vectry oraz o 65% – w cenniku Netii¹⁷.

W propozycjach operatorów coraz częściej pojawiały się usługi wiązane. Zamawianie usługi dotyczącej jedynie telefonii stacjonarnej stało się ostatecznie wręcz rzadkością. Usługę wiązaną zdefiniowano jako pakiet co najmniej dwóch usług, za które obowiązuje wspólna cena i które rozliczane są w ramach jednego rachunku¹⁸.

Wykres 7. Zestawienie najtańszych usług wiązanych (telefonii stacjonarna + Internet) na polskim rynku w latach 2004 i 2015

Źródło: opracowanie własne na podstawie raportów UKE o stanie rynku telekomunikacyjnego z lat 2005 i 2015.

W celu porównania ofert telekomunikacyjnych dotyczących usługi wiązanej, obejmującej telefonię stacjonarną i Internet, w pierwszych latach po liberalizacji rynku i kilkanaście lat później, posłużyć się można przykładami cen z lat: 2004 i 2015, które zostały zaprezentowane na wykresie 7. W 2015 roku, klient nabywający najtańszą usługę wiązaną tego typu ponosił miesięczny koszt niższy o 47% niż w roku 2004, a przy uwzględnieniu wskaźnika inflacji koszt ten był niższy o 60%. Jednocześnie zauważyć należy, iż w 2004 roku najtańszą ofertę tworzyło 45 darmowych minut w miesiącu oraz prędkość sieci 128 kb/s. Przy czym klient ponosił także koszt przyłączenia usługi¹⁹. W 2015 roku natomiast na najtańszą usługę w obszarze telefonii stacjonarnej i Internetu składało się 200 darmowych minut miesięcznie i dostęp do sieci o prędkości 80 razy większej niż w 2004 roku²⁰. Ponadto koszt uruchomienia usługi był darmowy. Pokazuje to dość wyraźnie jak demonopolizacja rynku i zwiększająca się konkurencja wpłynęły na spadek cen usług także w przypadku dostępu do Internetu.

4. Działanie mechanizmów rynkowych na polskim rynku telefonii mobilnej

Polska pierwotnie dość dynamicznie włączyła się w światowe trendy na rynku telekomunikacji mobilnej. Już w lutym 1991 roku rozstrzygnięty został przetarg na stworzenie pierwszej sieci komórkowej. Zwycięzcą przetargu okazała się firma France Telecom, z którą kilka miesięcy później Telekomunikacja Polska S.A. zawiązała spółkę Centertel, będącą pionierskim operatorem sieci komórkowej w Polsce. Oficjalne otwarcie nowej telefonii nastąpiło w czerwcu 1992 roku. W roku 1996 na rynku pojawiło się dwóch kolejnych operatorów: Polkomtel S.A i Era GSM. W powstałym oligopolu często zdarzały się przypadki praktyk monopolistycznych, a spadek cen do 2004 roku był procesem bardzo powolnym. Nowe

¹⁷ Ibidem.

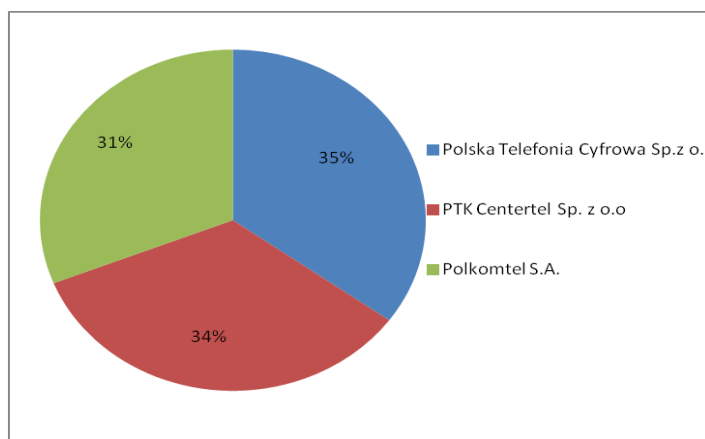
¹⁸ UKE, Analiza cen usług wiązanych w Polsce, Warszawa 2015, s. 2.

¹⁹ UKE, Raport o stanie rynku telekomunikacyjnego, Warszawa 2005, s. 24, 29, 68.

²⁰ UKE, Analiza cen usług wiązanych w Polsce, Warszawa 2015, s. 16, 30.

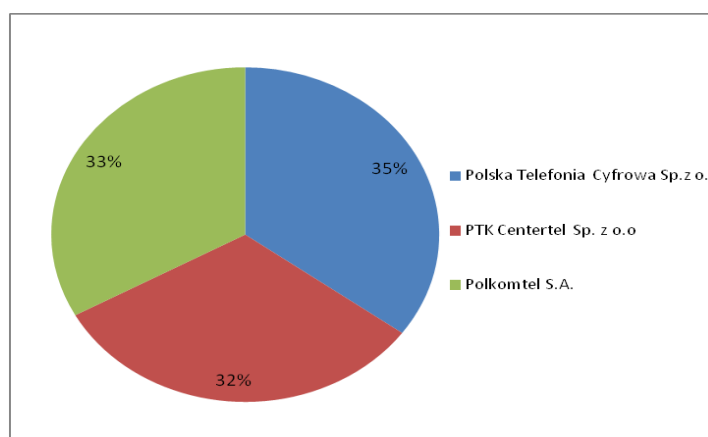
prawo telekomunikacyjne, wprowadzone najpierw 16 lipca 2004 roku, a następnie znowelizowane 29 grudnia 2005 roku, w dużym stopniu pozwoliło ograniczyć praktyki monopolistyczne ze strony działających na rynku operatorów oraz uporządkowało zasady konkurencji²¹. W 2005 roku, stawka miesięczna za usługi telefonii mobilnej, przy średnim wykorzystaniu, oscylowała w granicach kwoty 190 zł²². Jak wynika z wykresów nr 8 i 9, podział rynku między operatorami był równomierny, zarówno pod względem ilości klientów, jak i – przychodów.

Wykres 8. Podział polskiego rynku telefonii mobilnej pod względem ilości abonentów w 2005 r.

Źródło: UKE, Raport o stanie rynku telekomunikacyjnego w 2005 roku, Warszawa 2006, s. 49-50.

Wykres 9. Podział polskiego rynku telefonii mobilnej pod względem wypracowanych przychodów w 2005 r.

Źródło: UKE, Raport o stanie rynku telekomunikacyjnego w 2005 roku, Warszawa 2006, s. 49-50.

W roku 2007 miało miejsce wejście czwartego gracza na rynek telefonii mobilnej – spółki P4 – co zaostriżyło konkurencję, która stawała się jeszcze większa wraz ze stopniowym pojawianiem się na rynku nowych, niedużych podmiotów. Przyspieszyło to rozwój telefonii mobilnej, jak również – wpłynęło na obniżki cen.

W 2015 roku, w obszarze telefonii ruchomej, na polskim rynku konkurowało już 25 firm, z czego 20 było operatorami wirtualnej sieci ruchomej – MVNO (Mobile Virtual Network

²¹ W. Wereda, Czynniki wpływające na rozwój rynku telekomunikacji w Polsce, „Zeszyty Naukowe Akademii Podlaskiej w Siedlcach”, 2010, s. 105.

²² UKE, Analiza cen usług telefonii ruchomej w Polsce w latach 2005-2007, Warszawa 2008, s. 9.

Operator), co oznacza, że świadczyli oni usługi dotyczące telefonii komórkowej przy wykorzystaniu infrastruktury telekomunikacyjnej innego operatora²³. Pozostałych 5 operatorów posiadało własną infrastrukturę telekomunikacyjną – byli oni więc operatorami MNO (Mobile Network Operator). Rolę głównych graczy, jak pokazują wykresy 10 i 11, odgrywały jednakże 4 firmy:

Orange Polska S.A. (utworzona na skutek zmian w TP S.A. i połączenia z PTK Centertel),

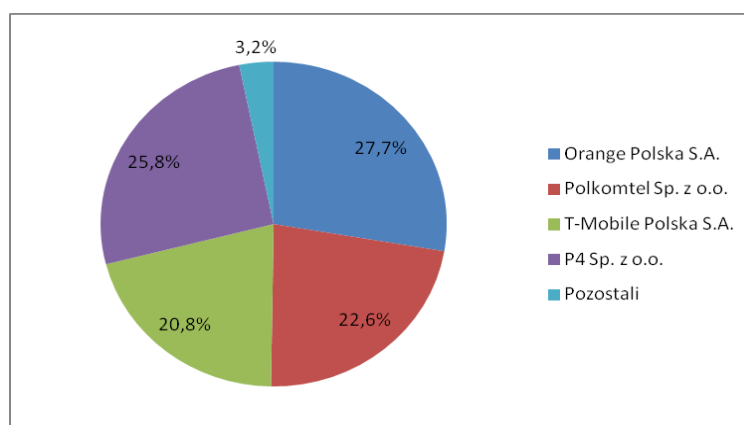
Polkomtel S.A. (powstała z przekształcenia Polkomtel Sp. z o.o. w spółkę akcyjną),

T-Mobile Polska S.A. (zaczęła działać po zakupie większości udziałów Polskiej Telefonii Cyfrowej),

P4 Spółka z o.o.

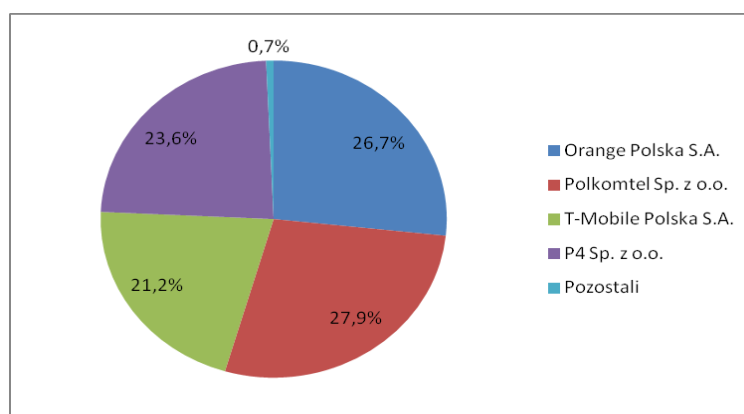
Żaden z 4 głównych podmiotów działających w segmencie telefonii mobilnej w 2015 roku nie posiadał pozycji dominującej. Udziały rynkowe, tak jak wcześniej, rozkładały się między potentatami równomiernie.

Wykres 10. Podział polskiego rynku telefonii mobilnej pod względem ilości abonentów w 2015 r.

Źródło: UKE, Raport o stanie rynku telekomunikacyjnego w Polsce w 2015 roku, Warszawa 2016, s. 29.

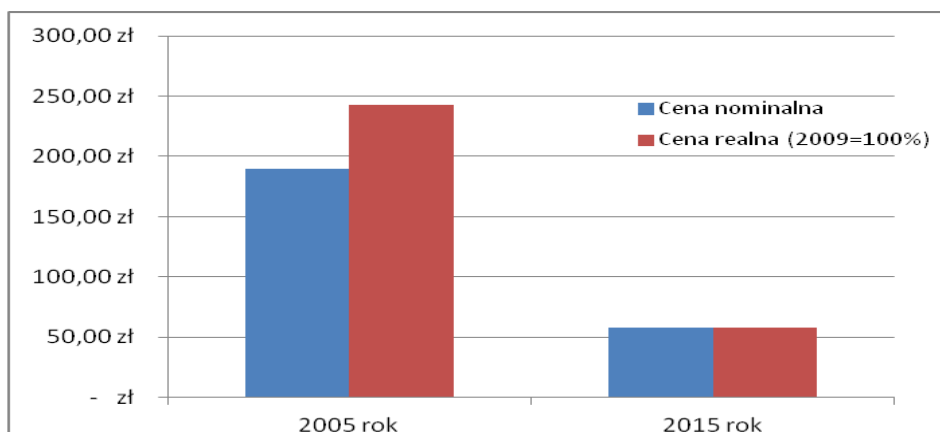
Wykres 11. Podział polskiego rynku telefonii mobilnej pod względem przychodów w 2015 r.

Źródło: UKE, Raport o stanie rynku telekomunikacyjnego w Polsce w 2015 roku, Warszawa 2016, s. 29.

²³ UKE, Raport o stanie rynku telekomunikacyjnego w 2015 roku, Warszawa 2016, s. 25.

Wykres 12. Miesięczne ceny nominalne i realne usług w zakresie telefonii mobilnej w Polsce w latach 2005 i 2015, w przypadku średniego poziomu użytkownika

Źródło: opracowanie własne na podstawie raportów UKE o stanie rynku telekomunikacyjnego z lat 2005 i 2015.

Jak wynika z wykresu 12, ceny nominalne usług telefonii mobilnej od roku 2005 do roku 2015 spadły o niemalże 70%. W celu porównania cen realnych z lat 2005 i 2015 skorygowano ceny nominalne o wskaźniki inflacji i przedstawiono je w wartościach aktualnych dla roku 2015. Poziom cen realnych obniżył się jeszcze bardziej. Spadek w tym przypadku wynosił 76,11%. Sytuacja ta dowodzi jak mechanizm rynkowy, którego wynikiem było wejście na rynek jednego nowego, dużego operatora i wielu mniejszych firm, wpłynęło na wysokość taryf.

Warto zauważyć, że usługi w telefonii mobilnej jeszcze w połowie lat dziewięćdziesiątych zaliczyć można było w Polsce do grupy dóbr luksusowych. Później, przybrały one formę dóbr podstawowych. W drugiej dekadzie XXI wieku, można zauważyć, że na skutek wyższych dochodów konsumentów, popyt na te usługi wciąż się zwiększał, ale wzrost ten nie był już tak wyraźny jak wzrost dochodów. Wartość rynku telekomunikacyjnego w Polsce wyrażona (w PLN) w 2014 roku wynosiła 39,21 miliardów²⁴, natomiast w roku 2016 – 39,47 miliardów²⁵. W przeciągu dwóch lat odnotowano więc wzrost wartości o niecałe 0,7 procenta. Poziom przeciętnego wynagrodzenia w Polsce podniósł się natomiast w tym czasie aż o prawie 7 procent²⁶. Jednocześnie mieliśmy do czynienia z dużym spadkiem kosztów produkcji, który wywołał ogromny wzrost podaży, co przyniosło z kolei efekt w postaci tak znaczącego spadku cen (w relacji do cen początkowo oferowanych na rynku).

5. Analiza efektów restrukturyzacji rynku telekomunikacyjnego w Polsce na tle innych krajów

Jak dowodzą wyżej zaprezentowane analizy, liberalizacja rynku telekomunikacyjnego bardzo wyraźnie przyczyniła się do spadku cen, który dotyczył zarówno obszaru telefonii stacjonarnej, jak też Internetu i telefonii ruchomej. Z wyżej przedstawionych danych wynika, iż rosnącej ilości operatorów w Polsce towarzyszyła coraz wyraźniejsza obniżka kosztów ponoszonych przez nabywców usług telekomunikacyjnych.

Jak wspomniano wcześniej, dość często można natknąć się na opinie, że postęp technologiczny spowodował spadek cen usług telekomunikacyjnych²⁷. Wydaje się, iż te

²⁴ Urząd Kontroli Elektronicznej, Raport o stanie rynku telekomunikacyjnego w 2014 roku, Warszawa 2015.

²⁵ Urząd Kontroli Elektronicznej, Raport o stanie rynku telekomunikacyjnego w 2016 roku, Warszawa 2017.

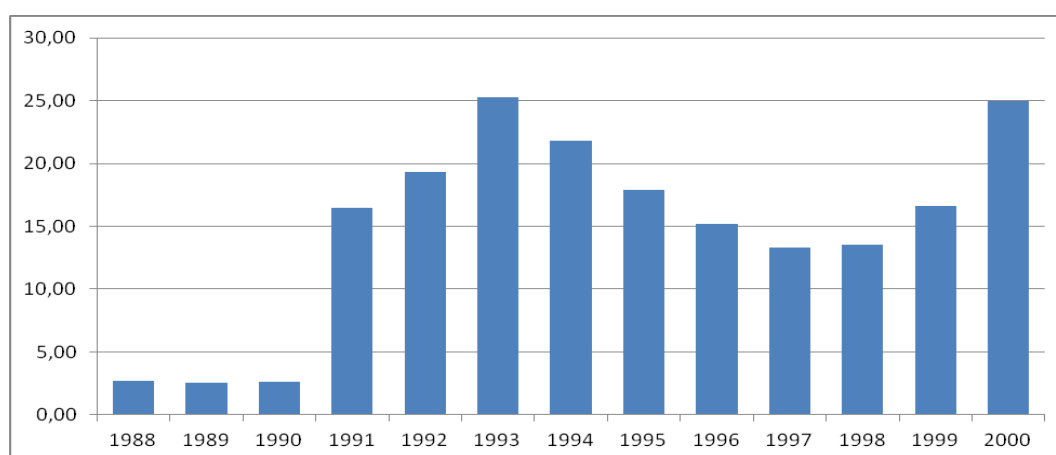
²⁶ GUS, Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2017.

²⁷ M. Duszak, B. Bartoszevska, M. Foreniec, M. Olender, Tendencje , op. cit., s. 40-41,

skądinąd słuszne tezy, wymagają uzupełnienia, że sam rozwój technologiczny nie przyniósłby takiego efektu cenowego w przypadku braku zmian całego modelu rynku telekomunikacyjnego. Potwierdzeniem tego może być, poniżej przedstawiona, analiza danych, która dowodzi, iż w Polsce, mimo postępu technologicznego, w obszarze telekomunikacji, przed liberalizacją rynku nie wystąpił żaden wyraźny spadek cen.

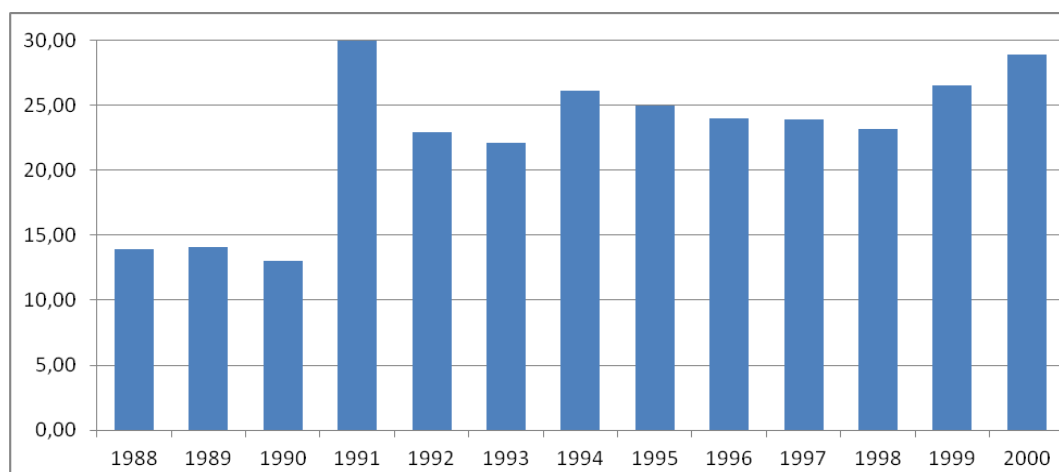
Wykresy 13-15 przedstawiają ceny usług z zakresu telefonii stacjonarnej oferowanych przez operatora narodowego w okresie 1991-2000, najpierw przez PPTiT, a później – przez TP S.A. Z uwagi na fakt, iż w tym czasie w Polsce występowała wysoka inflacja, ceny z lat 1988-1999 zostały poddane indeksacji i przedstawione wg wartości realnej z roku 2000.

Wykres 13. Ceny realne miesięcznego abonamentu telefonicznego w Polsce w latach 1988–2000

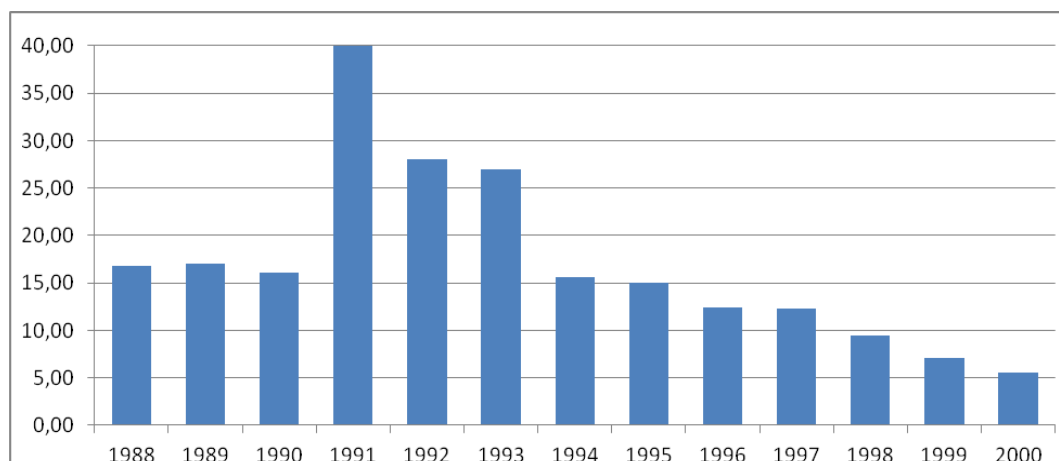
Źródło: J. Kubasik, Ewolucja taryf telefonicznych TP S.A. w latach 1992-99, Krajowe Sympozjum Telekomunikacji, Bydgoszcz 1999; UKE, Raport o stanie rynku telekomunikacyjnego w 2005 roku, Warszawa 2006.

Wykres 14. Ceny realne połączeń miejscowych w porze szczytu w Polsce w latach 1988–2000 (PLN/3 min.)

Źródło: jak przy wykresie 13.

Wykres 15. Ceny realne połączeń międzymiastowych (powyżej 100 km) w porze szczytu w Polsce w latach 1988–2000 (PLN/1 min.)

Źródło: jak przy wykresie 13.

Jak wynika z rysunków 13–15, w okresie funkcjonowania państwowego monopolu ceny usług w zakresie telefonii stacjonarnej nie uległy znaczącej obniżce. Wprawdzie odnotowano bardzo duży spadek opłat w obszarze połączeń międzymiastowych (o ok.65%), ale stawka za miesięczny abonament wzrosła aż dziesięciokrotnie, a za połączenia miejscowe – ponad dwukrotnie. Powyższe dane pokazują, że technologiczna rewolucja, w zakresie telekomunikacji stacjonarnej, do czasu zmiany modelu rynkowego nie przełożyła się na niskie ceny usług.

Czyniąc rozważania na temat zależności cen i modelu rynku w obszarze telekomunikacji stacjonarnej, warto także zastanowić się jak przedstawiała się sytuacja w tym zakresie w krajach, w których liberalizacja nastąpiła znacznie wcześniej niż w Polsce. Przykładem wczesnej demonopolizacji całego obszaru telekomunikacyjnego jest Wielka Brytania. Rynek w tym kraju został otwarty w zakresie krajowym – już w 1991 roku, a w obszarze międzynarodowym – w roku 1996. Otwarcie to oznaczało, iż praktycznie każdy inwestor mógł prowadzić swoją działalność na rynku telekomunikacyjnym. Warunkiem tego było jedynie otrzymanie licencji, która była przyznawana po przedstawieniu przez potencjalnego inwestora – biznesplanu. Urząd ds. konkurencji nie stawiał w tym zakresie żadnych barier. Przestały istnieć także ilościowe ograniczenia w obszarze telefonii stacjonarnej. W rezultacie, na brytyjskim rynku telekomunikacyjnym miał miejsce, szybciej niż w innych krajach, bardzo wyraźny spadek kosztów usług – uśredniona realna obniżka poziomu cen w już okresie 1984–1996 wyniosła tam 42%²⁸.

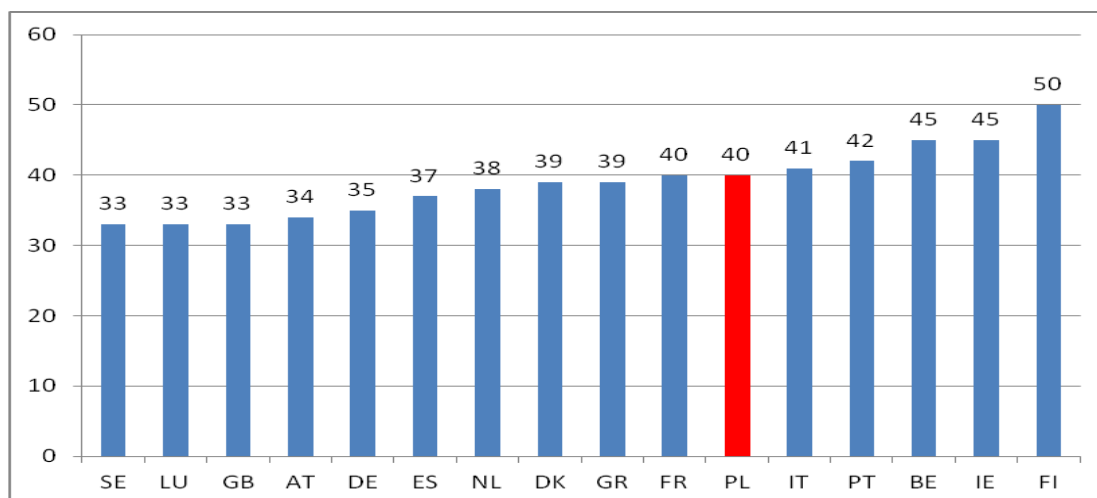
Liberalizacja rynków telekomunikacyjnych w krajach Unii Europejskiej następowała stopniowo. Za datę przełomową uznać można 1 stycznia 1998 r., kiedy to uwolniony został rynek telefonii stacjonarnej dotyczący usług głosowych²⁹. W Polsce, dyrektywy unijne w tym zakresie, jak wspomniano wcześniej, zostały wdrożone dopiero w roku 2004.

Porównanie cen usług w Polsce i innych krajów UE, w latach: 2005 i 2015, prezentują wykresy 16–19.

²⁸ A. Szablewski (red.), Liberalizacja sektora energetycznego i telekomunikacyjnego, PAN, Instytut Nauk Ekonomicznych, Warszawa 1998, s. 221.

²⁹ F. Borkowski, Rozwój rynku usług telekomunikacyjnych w UE, „Studia Europejskie”, 2002, nr 4, s. 84

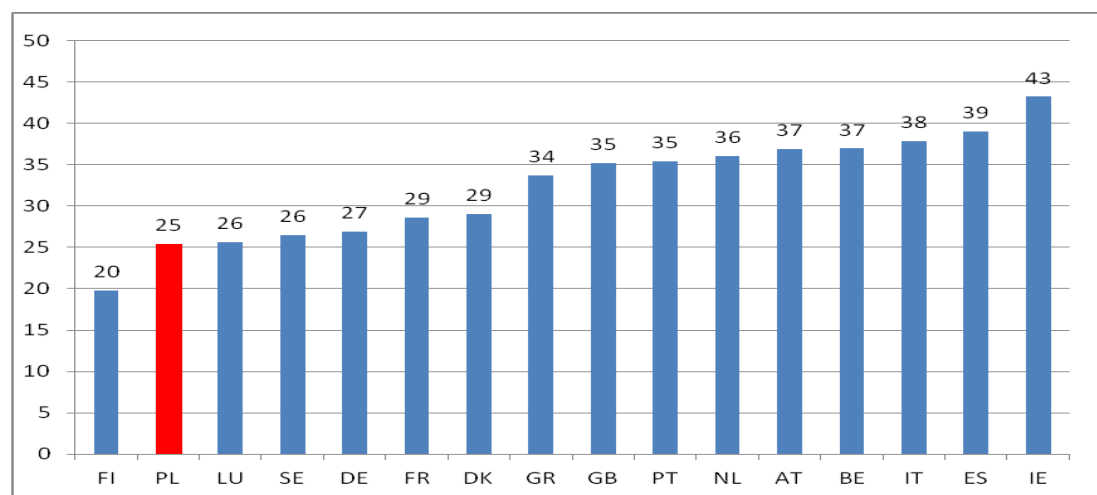
Wykres 16. Średnie miesięczne koszty telefonii stacjonarnej ponoszone przez abonentów indywidualnych w Polsce, na tle krajów UE 15 w 2005 roku (w EURO z VAT)

Źródło: opracowanie własne na podstawie raportu UKE o stanie rynku telekomunikacyjnego z 2005 roku.

Uwolnienie rynku w poszczególnych krajach UE, sprawiło, że nawet ceny nominalne były tam przeciętnie niższe niż w Polsce³⁰. Jak pokazuje wykres 16, taryfy telefoniczne w 2005 roku tylko w 5 krajach z UE 15 były wyższe niż w Polsce, w jednym kraju plasowały się na tym samym poziomie, a w pozostałych krajach – były niższe, co zdaje się być kolejnym dowodem efektywności mechanizmu rynkowego w zakresie wpływu na kształtowanie się cen na rynku usług telekomunikacyjnych. Przykład Polski na tle krajów UE 15 pokazuje dobitnie, iż sam postęp techniczny okazał się elementem niewystarczającym do tego, by osiągnąć zadawalająco niski poziom cen usług.

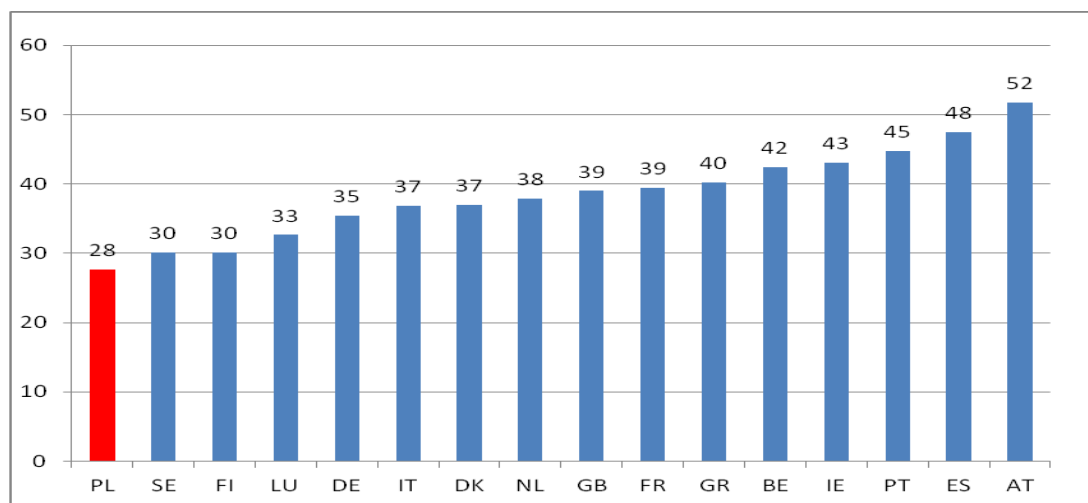
Wykres 17. Miesięczne wartości koszyków usług telefonii stacjonarnej dla mało aktywnego użytkownika w Polsce, na tle krajów UE 15 w 2015 roku (w EURO z VAT)

Źródło: opracowanie własne na podstawie raportu UKE o stanie rynku telekomunikacyjnego z 2015 roku.

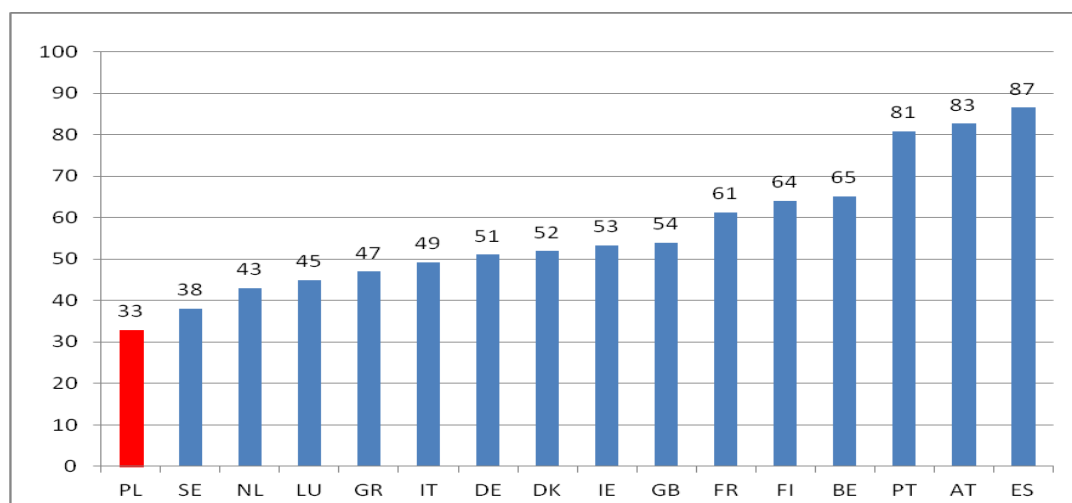
³⁰ B. Ciesielski, Wpływ..., op. cit., s. 24.

Wykres 18. Miesięczne wartości koszyków usług telefonii stacjonarnej dla średnio aktywnego użytkownika w Polsce, na tle krajów UE 15 w 2015 roku (w EURO z VAT)

Źródło: opracowanie własne na podstawie raportu UKE o stanie rynku telekomunikacyjnego z 2015 roku.

Wykres 19. Miesięczne wartości koszyków usług telefonii stacjonarnej dla bardzo aktywnego użytkownika w Polsce, na tle krajów UE 15 w 2015 roku (w EURO z VAT)

Źródło: opracowanie własne na podstawie raportu UKE o stanie rynku telekomunikacyjnego z 2015 roku.

Jak wynika z danych przedstawionych na wykresach 17-19, w 2015 roku, po ponad 10 latach działania mechanizmu rynkowego w Polsce, sytuacja w zakresie taryf dotyczących telefonii stacjonarnej uległa diametralnej zmianie. Miesięczna wartość koszyka usług mało aktywnego abonenta plasowała Polskę (w porównaniu z krajami UE 15) już na drugim miejscu – niższe stawki były tylko w Finlandii. W przypadku użytkowników średnio i bardzo aktywnych ceny nominalne w Polsce były niższe niż w każdym z krajów wchodzących w skład UE 15.

Warto także podkreślić, że w powyższe dane nie uwzględniają parytetu siły nabywczej, nie biorą więc pod uwagę różnego poziomu zamożności społeczeństwa w poszczególnych krajach. Koszty zaprezentowane w ujęciu realnym, w wypadku Polski byłyby wyższe, z uwagi na zdecydowanie niższy poziom wynagrodzeń niż w krajach zachodnich. Dotyczy to

w zdecydowanie większym stopniu roku 2005, choć również, w nieco mniejszym stopniu, roku 2015. Nie podważa to zatem ogólnego faktu (a raczej czyni go jeszcze bardziej oczywistym), iż spadek cen w Polsce miał miejsce później niż w krajach, w których rynek telekomunikacyjny zliberalizowany został wcześniej.

Zakończenie

Przedstawione analizy wykazują, że niekwestionowany postęp w obszarze telekomunikacji wywołał na polskim rynku wyraźny efekt cenowy, ale miało to miejsce dopiero po demonopolizacji tego segmentu i wprowadzeniu reguł konkurencji. Przed otwarciem rynku, w okresie monopolu państwowego operatora, na polskim rynku nie występował spadek cen, mimo bardzo dynamicznego rozwoju technologii, który miał miejsce zarówno na świecie, jak i w Polsce. Z intensywnym rozwojem telekomunikacji mieliśmy wszakże do czynienia jeszcze przed 2000 rokiem, a więc przed uruchomieniem procesu liberalizacji polskiego rynku telekomunikacyjnego, a w obszarze telefonii stacjonarnej w okresie gdy funkcjonował w Polsce całkowity monopol. O postępie w telekomunikacji pisał między innymi A. Zieliński: „W minionej dekadzie (1990–2000) telekomunikacja niewątpliwie należała do najlepiej rozwijających się (i dynamicznych) działów gospodarki polskiej”³¹. Dostrzegał to (w 2002 roku) także F. Borkowski, pisząc, iż „postęp technologiczny zmienił wizerunek rynku telekomunikacyjnego”³².

Postęp techniczny w okresie 1990–2000 nie zmienił jednakże znacząco rynku telekomunikacyjnego w Polsce w wymiarze cenowym. Proces rewolucji cenowej, w polskiej telekomunikacji, uruchomiony został dopiero po otwarciu się rynku, a więc początkowo po 2001 roku, jednakże wyraźnego tempa nabrał po wdrożeniu, w 2004 roku, unijnych dyrektyw, skutecznie blokujących praktyki monopolistyczne. Realny spadek cen w przypadku stacjonarnych połączeń miejscowych w okresie 2001–2005 wyniósł 38,5 %, natomiast w zakresie rozmów międzystrefowych – 35,5 %. W kolejnym okresie, 2005–2009, realna obniżka cenowa w zakresie telefonii stacjonarnej, w odniesieniu do abonentów średnio rozmawiających, wyniosła aż 65,5%. Potwierdza to tezę, iż sam postęp techniczny nie przyniósłby tak wyraźnego efektu w postaci spadku cen, gdyby rynek usług telekomunikacyjnych nie został zdemopolizowany i przemodelowany.

Liberalizacja rynku w zakresie telefonii stacjonarnej, która w krajach UE 15 miała miejsce wcześniej niż w Polsce sprawiła, że ceny usług w tych krajach jeszcze w 2005 roku plasowały się, w zdecydowanej większości, na niższym niż w Polsce poziomie. Postęp techniczny, któremu nie towarzyszył model rynku oparty na konkurencji, nie wywołał zatem sam w sobie dostatecznego spadku cen. Dopiero uwolnienie rynku zdynamizowało spadek cen w Polsce tak, że spadły one poniżej poziomu cen w krajach tworzących UE15.

Zliberalizowany rynek w obszarze telefonii mobilnej oraz Internetu jest również dowodem tego jak szybko i znacząco rozwój technologiczny wpływa na spadek cen, gdy wprowadzane są równocześnie mechanizmy rynkowe w tym obszarze. Nominalne ceny usług w zakresie telefonii mobilnej, w latach 2005–2015, obniżyły się o 69,5%, a realny spadek cen w tym obszarze wyniósł aż 76,11%. Koszt dostępu do Internetu o parametrach 1 Mbit/s w 2009 roku, w relacji do roku 2005, spadł w przypadku najatrakcyjniejszych ofert o 65%.

Ze względu na fakt, iż rynek telekomunikacyjny swoim modelem i powszechnością usług, wykazywał dość duże podobieństwo do innych rynków, gdzie niepodzielnie panują narodowi operatorzy, wskazane wydawałoby się wykorzystanie pewnych wniosków i doświadczeń restrukturyzacyjnych z zakresu telekomunikacji w działaniach reformujących inne obszary

³¹ A. Zieliński, *Wpływ...*, op. cit., s. 4.

³² F. Borkowski, *Rozwój...*, op. cit., s. 1.

gospodarki, jak np. kolej, energetykę czy pocztę, zachowując oczywiście świadomość nieco różniącej się specyfiki każdej z tych dziedzin.

Bibliografia:

- Bobińska K., Możliwości realizacji usług użyteczności publicznej w procesie wdrażania konkurencji w sektorach infrastrukturalnych, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 2000, zeszyt 1.
- Borkowski F., Rozwój rynku usług telekomunikacyjnych w UE, „Studia Europejskie”, 2002, nr 4.
- Borucki W., Szarzec K., Nowa struktura rynku telekomunikacyjnego – nowe podmioty, nowe zachowania, „Telekomunikacja i Techniki informacyjne” 2001, nr 3/4.
- Ciesielski B., Wpływ integracji z Unią Europejską na rozwój konkurencji w polskim sektorze usług telekomunikacyjnych, „Zarządzanie Zmianami – Zeszyty naukowe Wyższej Szkoły Zarządzania w Warszawie” 2011, nr 3.
- Duszek M., Bartoszewska B., Foreniec M., Olender M., Tendencje zmian na polskim rynku technologii telekomunikacyjnych i informatycznych w roku 2006. Obraz rynku w porównaniu z wybranymi krajami UE, Instytut Łączności, Warszawa 2006.
- GUS, Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2017.
- Kamiński F., Powszechna usługa telekomunikacyjna w UE i w Polsce, „Telekomunikacja i Techniki informacyjne” 2003, nr 1/2.
- Kubasik J., Ewolucja taryf telefonicznych TP S.A. w latach 1992-99, Krajowe Sympozjum Telekomunikacji, Bydgoszcz 1999.
- Mindur M., Wpływ postępu technicznego i technologicznego oraz wydarzeń politycznych na rozwój gospodarki globalnej, „Logistyka” 2012, nr 3.
- Płachecki A., Rozwój rynku telekomunikacyjnego w Polsce a rozliczenia międzyoperatorskie, materiały konferencyjne „Międzynarodowe i polskie doświadczenia w zakresie połączeń międzyoperatorskich”, Instytut Łączności, Warszawa 1999.
- Prezes URTiP, Materiały z konferencji prasowej, Warszawa 4 stycznia 2006 rok.
- Szablewski A. (red.), Liberalizacja sektora energetycznego i telekomunikacyjnego, PAN, Instytut Nauk Ekonomicznych, Warszawa 1998.
- Szkudlarek P., Rynek usług telekomunikacyjnych w Polsce w kontekście budowy potencjału gospodarczego, „Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach” 2016, nr 286.
- Telekomunikacja Polska, Raport społecznej odpowiedzialności Telekomunikacja Polska 2005, Warszawa 2006.
- Urząd Kontroli Elektronicznej, Analiza cen usług telefonii ruchomej w Polsce w latach 2005-2007, Warszawa 2008.
- Urząd Kontroli Elektronicznej, Analiza cen usług wiązanych w Polsce, Warszawa 2015.
- Urząd Kontroli Elektronicznej, Rynek telekomunikacyjny w Polsce w latach 2005-2009, Warszawa 2010.
- Urząd Kontroli Elektronicznej, Raport o stanie rynku telekomunikacyjnego w 2005 roku, Warszawa 2006.
- Urząd Kontroli Elektronicznej, Raport o stanie rynku telekomunikacyjnego w 2014 roku, Warszawa 2015.
- Urząd Kontroli Elektronicznej, Raport o stanie rynku telekomunikacyjnego w 2015 roku, Warszawa 2016.
- Urząd Kontroli Elektronicznej, Raport o stanie rynku telekomunikacyjnego w 2016 roku, Warszawa 2017.

Ustawa z dnia 21 lipca 2000 r. Prawo telekomunikacyjne. Dz.U. 2000 nr 73 poz. 852.

Wereda W., Czynniki wpływające na rozwój rynku telekomunikacji w Polsce, „Zeszyty Naukowe Akademii Podlaskiej w Siedlcach”, 2010.

Zieliński A., Wpływ polityki regulacyjnej na rozwój rynku usług telekomunikacyjnych w Polsce, „Telekomunikacja i Techniki informacyjne” 2001, nr 3/4.

THE EFFECTIVENESS OF COMPETITION ON THE TELECOMMUNICATION MARKET IN POLAND

Summary

Purpose – The article discusses the subject of liberalization of the telecommunication market in Poland and its impact on prices of services in this area. The authors prove that the technological progress in the field of telecommunication in Poland has not had clear influence on price reduction.

Methodology – To study the indicated problem, statistical data were analyzed and a comparative method was applied, including phenomena occurring on the telecommunication market in Poland and other countries.

Findings – A strong fall in prices occurred only after the release of the market and the application of competition rules. In countries where the national operator has lost its privileged position more quickly, the prices of telephone services declined much earlier.

Keywords: liberalization, privatization, deregulation.

JEL classification: D42, L12, L43.

Wojciech Błaszowski
wykładowca w Wyższej Szkole Administracji i Biznesu w Gdyni,
doktorant na Wydziale Ekonomicznym Uniwersytetu Gdańskiego
blaszkowski.wojciech@gfo.pl

Henryk Ćwikliński
dr hab., prof. nadzwyczajny UG
Uniwersytet Gdański, Wydział Ekonomiczny
ekojk@ug.edu.pl